RĂSPUNDEREA SUBSIDIARĂ A MEMBRILOR ORGANELOR DE CONDUCERE ÎN PROCEDURA DE INSOLVABILITATE

Mihai TRIBOI

CZU: 347.53:347.736:347.99 triboilaw@gmail.com

Throughout history, companies have been key for investment and economic growth, enabled by the corporate veil—a legal separation shielding shareholders. Criticized for potential shareholder and directors abuse, especially in insolvency, mechanisms like Moldova's subsidiary liability exist. However, caution is needed in invoking it, as not every managerial decision causing insolvency justifies subsidiary liability. Ensuring economic regulation, specific insolvency rules are essential to identify and remedy abuses of separate legal personality, benefiting aggrieved creditors.

Analizând natura juridică a răspunderii subsidiare, din perspectiva istoricului dezvoltării cadrului legal, evidențiem o tranziție semnificativă de la o răspundere strict penală/contravențională la una de natură civilă. În prezent, legislația pune accentul pe restabilirea în drepturile civile ale creditorilor prejudiciați în cazurile de abuzuri de personalitate juridică. Judecătorii recurg tot mai des la principii de drept civil pentru a asigura restabilirea drepturilor persoanelor prejudiciate și repararea integrală a prejudiciului patrimonial.

Astfel, privind natura juridică a răspunderii subsidiare, există dezbateri privind calificarea acesteia ca fiind de natură contractuală sau delictuală. Unii doctrinari susțin că răspunderea subsidiară constituie o formă specială (sui generis) de răspundere delictuală, având caracteristici distincte de răspunderea delictuală clasică, precum condiții speciale pentru subiecții implicați și fapte prevăzute de lege specială. Jurisprudența din Republica Moldova pare să adopte această perspectivă, iar hotărârile judiciare evidențiază necesitatea îndeplinirii unor condiții speciale, așa cum sunt prevăzute de Legea insolvabilității 149/2012, pentru angajarea răspunderii subsidiare a membrilor organelor de conducere ale debitorului insolvabil.

Prin urmare, este practic cvasi-unanim recunoscut în practică că pentru antrenarea răspunderii subsidiare este necesar întrunirea următoarelor condiții:

1. Condițiile generale ale răspunderii delictuale pentru fapta proprie: fapta ilicită, prejudiciul, raportul de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu, vinovăția.
2. Condiții speciale prevăzute de Legea insolvabilității: subiectul special (membrii organelor de conducere) și perioada în care și-a exercitat mandatul ori a deținut poziția; raportul de cauzalitate dintre fapta ilicită și survenirea stării de insolvabilitate; termenul de prescripție special; fapta ilicită comisă poate fi una din cele prevăzute de art. 248 alin. (1).

Prejudiciul reparat prin atragerea la răspundere subsidiară nu trebuie confundat cu starea de insolvabilitate în sine, deoarece insolvabilitatea nu reprezintă un prejudiciu. Prejudiciul reprezintă o parte din pasivul debitorului care nu poate fi acoperit prin operațiunile de lichidare, cum ar fi valorificarea masei debitoare și distribuirea sumelor către creditori. Este important de subliniat că prejudiciul nu poate depăși întreaga masă credală, iar jurisprudența evidențiază că doar o parte din acesta poate fi stinsă prin atragerea la răspundere subsidiară. Considerăm că sintagma „*o parte din datoriile debitorului insolvabil*" trebuie interpretată sub forma unei duble limitări: (I) maximul absolut, fiind întreaga masă credală; (II) maxim relativ, prejudiciul aflat în legătură de cauzalitate cu fapta comisă.

De asemenea, se aduc clarificări privind momentul identificării faptului că pasivul nu poate fi acoperit, ori acțiunile pentru atragerea la răspundere subsidiară pot fi introduse chiar înainte de finalizarea tabelului de creanțe sau în timpul lichidării activului. În acest context, în măsura în care pe rolul instanței de insolvabilitate se află acțiuni privind valorificarea creanțelor debitorului sau dacă există o acțiune de anulare al actelor frauduloase încheiate anterior deschiderii procedurii, acțiuni care nu sunt soluționate definitiv, se poate pune problema suspendării procesului potrivit art. 261 lit. h) din CPC - cauza nu poate fi judecată înainte de soluționarea unei alte cauze conexe. Rațiunea suspendării procesului ar fi în aceea că prejudiciul aflat în legătură de cauzalitate cu fapta respectivă, ar putea fi reparat ca efect al anulării actului juridic fraudulos sau reîntregirea masei debitoare din creanțele debitorului de la persoane terțe. În acest caz, dispare necesitatea atragerii la răspundere subsidiară, întrucât s-ar produce o îmbogățire fără justă cauză.

Așadar, răspunderea subsidiară se va angaja pentru o parte din pasiv (sau, după caz, pentru tot pasivul) aflat în **raport de cauzalitate** cu fapta ilicită. Sintagma analizată supra privind „*o parte din datoriile debitorului*" nu are doar rolul de a stabili întinderea prejudiciului, dar și de a institui cerința existenței unui raport de cauzalitate între faptă și prejudiciu cauzat debitorului.

În doctrină, se menționează faptul că angajarea răspunderii subsidiare este condiționată de stabilirea cumulativă a două legături de cauzalitate [1, p. 857].

În primul rând, se va stabili legătura de cauzalitate între fapta ilicită și starea de insolvabilitate. Lipsa activelor pentru plata datoriilor exigibile trebuie să fie generată (cauzată) de fapta pentru care se atrage răspunderea [2, p. 440]. Menționăm că pentru unele fapte aceasta nu este necesar de a fi stabilită. Ca exemplu, pentru fapta de nedepunerea cererii introductive în termenul legal, nici nu trebuie pusă în discuție legătura de cauzalitate, ori nedepunerea cererii în momentul în care exista starea de insolvabilitate, nu o poate și cauza. Starea de insolvabilitate deja exista în momentul nașterii obligației de depunere a cererii introductive, fapt care și a generat obligația debitorului de a o depune.

În al doilea rând, pentru angajarea răspunderii subsidiare urmează de stabilit raportul de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciul cauzat debitorului. Această concluzie se desprinde din natura juridică a răspunderii în discuție, aceasta având un

caracter delictual în ceea ce privește fapta proprie, cu scopul fundamental de a repara prejudiciul cauzat.

O altă condiție pentru antrenarea răspunderii subsidiare care se desprinde din condițiile generale ale răspunderii delictuale este comiterea faptelor cu **vinovăție**. Aceasta se deduce atât din normele generale privind răspunderea delictuală, și anume art. 1998 alin. (1) - *Cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial*; cât și din normele speciale privind tragerea la răspundere subsidiară, adică art. 248 alin. (1) lit. i) - *comiterea cu intenție a altor fapte care au cauzat insolvabilitatea debitorului*.

În doctrină, se remarcă faptul că intenția caracterizează abuzul de bunuri sociale și scopul obținerii unor foloase personale. Intenția este caracterizată prin rea-credință și scop egoist [3, p. 229]. Răspunderea administratorilor pentru starea de insolvabilitate a debitorului este limitată la categoria încălcărilor intenționate ale obligației de exercitare a mandatului cu loialitate și diligența unui bun administrator. Prin urmare, simplele erori de management nu pot constitui temei de atragere la răspundere subsidiară.

În concluzie, menționăm că acțiunea privind răspunderea subsidiară este una specială, *sui generis*, care împrumută cele mai multe elemente ale răspunderii delictuale. Prin urmare, reclamantul trebuie să probeze toate condițiile generale ale răspunderii delictuale, cât și condițiile speciale pentru fiecare faptă în parte prevăzută de Legea insolvabilității.

Referințe:

1. BUFAN R., *et.al., Tratat Practic de insolvență, Volumul I, Ediția a 2-a.* București: Editura Hamangiu, 2022.
2. CĂRPENARU Stanciu D., *et al., Legea societăților, comentariu pe articole. Ediția a V-a.* București: Editura C.H. Beck, 2013.
3. TURCU I., *Tratat teoretic și practic de drept comercial*, *Volumul II*. București: Editura C.H. Beck, 2008.

Recomandat
***Gheorghe MACOVEI**, dr., lector univ.*